

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU**

Cu titlul de manuscris
C.Z.U: 37.015-053.6(043.2)

BETIVU Aurelia

**FORMAREA STILULUI EXISTENȚIAL
AL ADOLESCENȚILOR
ÎN CONTEXTUL CRIZEI VALORILOR**

531.01 – Teoria generală a educației

REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației

CHIȘINĂU, 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. CIORBĂ Constantin, dr. hab., prof. univ., UPSC, **președintele comisiei**
2. BOROZAN Maia, dr. hab., prof. univ., UST, **conducător de doctorat**
3. GAGIM Ion, dr. hab, prof. univ, USARB, **referent oficial**
4. ANTOCI Diana, dr., conf. univ., UST, **referent oficial**
5. BALȚAT Lilia, dr., conf. univ, UST, **referent oficial**

Susținerea va avea loc la 18 iunie, 2021, ora 11.00
în cadrul Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă” din Chișinău,
blocul de studii nr. 2, Sala Senatului, str. I. Creangă 1, MD-2069.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universității
Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (www.upsc.md) și pe pagina web a
ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la 17 mai, 2021

Autoare:

BETIVU Aurelia

Coordonator științific:

BOROZAN Maia,
doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar

Președintele comisiei:

CIORBĂ Constantin,
doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar

© Bețivu Aurelia, 2021

CUPRINS

Reperle conceptuale ale cercetării	3
Conținutul tezei.....	7
Concluzii generale și recomandări	24
Bibliografie.....	28
Lista publicațiilor autoarei la tema tezei	30
Adnotare	32

LISTA ABREVIERILOR

În limba română:

SEC – Stil existențial contemporan

GC – Grup de control

GE – Grup experimental

UPSC – Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

USARB – Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

UST - Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul în Chișinău)

În limba rusă:

СЭС - Современный экзистенциальный стиль

În limba străină:

CES – Contemporary existential style

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei de cercetare este determinată de preocupările comunității științifice privind educația axiologică a adolescenților. Procesele sociale inerente dinamismului societății contemporane generează apariția tendințelor de clarificare a dimensiunilor generice ale calității vieții (binele psihofizic și social) sub forma atributelor esențiale ale supraviețuirii în condițiile crizei mondiale a educației, în general, și a crizei valorilor, în special, adolescența fiind perioada de formare a sistemului de valori susceptibile de a deveni temeiul dezvoltării personale pe întreg parcursul vieții. Viața adolescenților poate fi definită ca un proces continuu de adaptare la multiplele schimbări sociale. Examinând aria problemelor la această vârstă, constatăm vulnerabilitatea adolescenților, nevoia de libertate, independență și afirmare personală. „Tendințele ontogenetice, încurajate și dezvoltate corespunzător, pot transforma adolescenții într-un produs uman de calitate. Prin urmare adolescenții sunt în ipostaza de a adopta modele valorice care să-i permită înfruntarea intensei evoluții a societății. Din aceste rațiuni viața poate fi interpretată ca o sumă de condiții ce conduc omul spre adoptarea unui *stil de viață*” [17].

Importanța cercetării rezultă din conținutul documentelor normative și reglatorii ale educației care stipulează, că obiectivele strategice ale politicilor educaționale la nivel european implică creșterea calității educației. Din acest unghi de vedere ideea axiomatică promovată în Art. 5-7 a Codului Educației presupune „formarea sistemului de valori și a competențelor-cheie (sociale și civice) necesare pentru învățarea pe tot parcursul vieții ce asigură bunăstarea personală” [Apud, 42]. „Scopul major al *Strategiei Naționale de Dezvoltare Moldova 2030* este de a spori calitatea vieții, viziune ce derivă din *Agenda de Dezvoltare Globală 2030* și din *Acordul de Asociere la Uniunea Europeană – R. Moldova* pentru „creșterea standardelor de viață”. „Asigurarea confortului psihologic constituie o dimensiune esențială a sănătății mintale și a calității vieții generând rezistență și flexibilitate pentru afirmarea socială a personalității etc.” [Apud, 46].

Descrierea situației în domeniul cercetării și identificarea problemei de cercetare. La nivel internațional cercetările filosofice, sociologice, psihologice și pedagogice interpretează multiaspectual conceptul de stil existențial.

În spațiul germanofon prin clarificări conceptuale se afirmă: M. Weber, (1990) „*stilul de viață constituie determinanta dezvoltării sociale*”; A. Adler (1996) „*stilul existențial este totalitatea valorilor, pasiunilor, faptelor semnificative și a particularităților ce asigură unicitate individului*”; A. Schopenhauer (2012) „*existența umană este bogăția internă căci mintea cu cât se*

apropie de eminență, cu atât lasă mai puțin loc urâtului”; F. W. Nietzsche (1992) „*stilul de viață este modul de manifestare și trăsătura specifică a vieții oamenilor*”; I. C. Mochmann (2002) apreciază „*stilul de viață (lifestile l. engl.) este structura individuală și socială care se exprimă în valoarea socială a personalității*”; T. Adorno (2019) „*stilul existențial se manifestă specific în diferite sfere ale vieții: familie, colectivitate de muncă, politică*” etc.

În spațiul anglofon: R. Benedict (2019) promovează „*teoria stilurilor bazată pe configurația specifică a nevoilor, pe tipologia strategiilor de satisfacere a acestora*”; W. Lazer (2001) apreciază „*stilul existențial ca un pattern comportamental care se reflectă în totalitatea achizițiilor consumatorului și în modalitățile de consum*”; L. Wirth (1938), W. Cockerham (2006) definește „*stilurile de viață ca modele colective de comportament bazate pe alegerile oamenilor în funcție de șansele lor de viață*”; M. Featherstone (1987) explică „*stilul existențial ca sumă a opțiunilor indivizilor de a-și crea o identitate într-o lume marcată de diversitate, ca stilizare a vieții*”, ca „*proiect asumat prin care individul exprimă conștient maniera de viață*”; R. A. Stebbins (1997) consideră „*stilul de viață - un set de comportamente, determinat de interese sau condiții sociale, justificat de un set de valori, atitudini și orientări interdependente care, în anumite condiții, devine baza identității sociale*”; Heinz L. Ansbacher (1967) susține, că „*stilul existențial denotă caracterul de bază a unei persoane, stabilit în copilărie care guvernează reacțiile și comportamentul*”; R. D. Holt (2003) apreciază, că, „*stilurile de viață sunt patternuri semnificative de consum*”; D. E. Vinson și J. M. Munson (1990) afirmă, că „*stilul este constituit din valori*”; M. Sonstegard (2016), D. Bell (2006) conchide „*stilul existențial este patternul distinct al comportamentului personal sau social al individului sau grupului*”; D. Wynne (2009) apreciază „*stilul de viață ca o manieră de autodefinire personală prin modalitățile de utilizare a resurselor*”; D. Chaney (1996) estimează că stilul existențial se referă la „*utilizarea semnificațiilor rezultate din practici ce au sens pentru grup într-un context social, dar nu reprezintă întreaga experiență socială a indivizilor*”; L. Wirth (1938) delimitează „*stilurile de viață urbane și rurale*”; D. Bell și J. Hollows (2005), Glenn D. Walters (2006), C. Uth Thyra (1996) clarifică „*stilul de viață este un concept asociat cu trecerea de la uniform la distinct*”, etc.

În aria francofonă stilul existențial este definit de M. Lusher (1999) „*stilul de viață se identifică cu percepția culorii ce redă starea emoțională*”; J. P. Sartre (2010) „*existența umană include totalitatea determinărilor sale ca procese*”.

În spațiul rus semnificația SEC este dezvoltată de Н. Тельнова, Л. Брага, (2009) „*stilul de viață este o manieră de existență a indivizilor, familiilor și*

societăților prin transpunerea modelelor sociale în principii de viață cotidiană”; J. B. Хведченя (2014) „stilul existențial depinde de criza învățământului apreciată ca și criză a civilizației contemporane”, H. Г. Шестирекова (2020) precizează, că „stilul se referă la orientările axiologice ale adolescenților” și alții.

În România autori reprezentativi în domeniu au determinat conotații și dimensiuni ale conceptului de stil existențial: A. Petre (1945) „stilul este universul axiologic al personalității umane”, S. Cristea (2016) „paradigma pedagogiei existenței are în vedere realizarea educației după un model conceput la nivel de structură și conținut”, „educația și școala trebuie să cultive personalități excepționale”; M. Vasile (2010), „stilul existențial se exprimă în interese, atitudini, opinii, valori explorate în activitatea de muncă și în activitățile de petrecere a timpului liber, reflectând imaginea de sine a persoanei, modul de a se percepe pe sine însuși și pe ceilalți, suma motivelor, necesităților și dorințelor, influențată de anumiți factori: cultura, familia, grupul social”, „distincții valorice, atitudinale și comportamentale”; I. Rebedeu, C. Zamfir (1982), B. Voicu (2017) „stilul este principiu organizator intern, profilul vieții unei persoane ca grup și opțiune”.

În Republica Moldova dimensiunile existenței umane sunt descrise la: V. Capcelea (2020) „abordări filosofice ale existenței umane”; M. Cojocaru-Boroșan (2010-2021) „cultura emoțională a profesorului ca model de stil profesional”; T. Callo (2014) „pedagogia practică a atitudinilor”, „criza educației prin care trece umanitatea și omul ca valoare supremă, a schimbat percepția despre viață, societatea fiind expresia crizei profunde a valorilor”; I. Gagim (2017) „abordarea axiologică a educației”; N. Silistraru (2020) „sistemul de valori naționale”; L. Cuznețov (2010) „educația prin optim axiologic”; Ox. Paladi (2014) „conștiința de sine și sistemul de valori ale adolescentului”; Al. Paladi (2015) „interconexiuni stilul apreciativ și controlul psihologic la tineri”, etc.

Formarea stilului existențial al adolescenților ca problemă pedagogică se referă la: (a) *aspecte de natură teoretică*: termenul *stil existențial* apare în literatura de domeniu ambiguu deoarece lipsesc definiții universal acceptate, fiind un concept polisemantic circumscris multiple interpretări grație multitudinii de domenii ce fac referință la acesta (psihologie, psihologie medicală, filosofie, sociologie, pedagogie, axiologie, business ș.a.) și (b) *aspecte de natură metodologică*, întrucât în literatura pedagogică se înregistrează un registru modest de metodologii și programe de formare a SEC al adolescenților. În contextul crizei valorilor prin care trece umanitatea contemporană percepția despre om și viață s-a schimbat, astfel încât starea de lucruri constituie expresia unei crize valorice

profunde. „În tendința de permanentă schimbare e greu a delimita virtutea de viciu, întrucât ceea ce se pare că ieri constituia valoare, a devenit nonvaloare astăzi” [9].

Preocuparea științifică în cercetare este pentru a răspunde unor întrebări principale: *Care este esența axiologică a stilului existențial contemporan al adolescenților? Ce preocupări axiologice au adolescenții? Care sunt criteriile de evaluare, indicatorii, descriptorii și valorile SEC? Ce demersuri pedagogice ar fi stimulative pentru formarea valorilor stilului existențial contemporan?*

Problema cercetării: orientarea incertă a adolescenților spre formarea unui stil existențial în condițiile de criză a valorilor, deficitul teoretic de modele de existență umană adecvată contemporaneității și necesitatea unor metodologii de formare a SEC la adolescenți.

Scopul investigației: determinarea fundamentelor teoretice, elaborarea și validarea experimentală a Modelului conceptual al stilului existențial contemporan și a Programului strategic de formare a valorilor stilului existențial al adolescenților în contextul crizei valorilor specifică societății contemporane.

Obiectivele cercetării:

1. stabilirea reperelor teoretice ale existenței umane și a orientărilor științifice în evoluția conceptului de stil existențial;
2. elucidarea preocupărilor axiologice ale adolescenților în contextul crizei valorilor;
3. elaborarea și întemeierea științifică a Modelului conceptual al stilului existențial contemporan;
4. elaborarea și descrierea indicatorilor, descriptorilor și a valorilor stilului existențial în contextul educației axiologice;
5. evaluarea stilului existențial al adolescenților din perspectiva cadrelor didactice și a adolescenților;
6. elaborarea și validarea experimentală a Programului strategic de formare a stilului existențial al adolescenților.

Ipoteza cercetării: Formarea stilului existențial al adolescenților în contextul crizei valorilor poate fi asigurat dacă: vor fi stabilite reperele teoretice ale existenței umane și a orientărilor științifice în evoluția conceptului de stil existențial; vor fi elucidate preocupările axiologice ale adolescenților în contextul crizei mondiale a educației și a crizei valorilor; va fi elaborat și întemeiat științific *Modelul conceptual al stilului existențial contemporan*; vor fi identificate și descriși indicatorii, descriptorii și valorile stilului existențial în contextul educației axiologice; va fi evaluat stilul existențial al adolescenților din perspectiva cadrelor didactice și a adolescenților; va fi elaborat și validat experimental *Programul*

strategie de formare a stilului existențial al adolescenților care va contribui la dezvoltarea personală și integrarea socială.

Metodologia cercetării științifice este susținută de teorii, concepții, abordări teoretice, modele și concepte generate în contextul științelor educației, promovate în documente de politici ale educației: principiile fundamentale ale educației (Codul educației) [Apud, 42], Strategia Națională de Dezvoltare în R. Moldova 2030 [Apud, 46] care au facilitat determinarea fundamentelor teoretice și a reperelor metodologice: teoria personalității și teoria privind stilul de viață (A. Adler, 2015); sistemul de idei privind stilul (A. Andronache, 2011) [2]; preceptele teoretice ale filosofiei valorii (A. Petre, 1945); conceptul privind existența umană (N. Fântânanu, 2015); conceptul stil de viață/stil existențial (D. Bell, 2005) [34]; conceptul de stil de viață (V. Marian, 2015) [17]; caracteristicile crizei mondiale a educației și a crizei valorilor (S. Cristea, 2015) [13]; criza de model moral (A. Borza, 2015); criza lumii moderne (R. Guenon, 1993); teoria culturii emoționale (M. Cojocaru-Borozan, 2012) [10]; particularitățile afective ale formării personalității în adolescență (D. Goleman, 1994); principiile pedagogiei toleranței (L. Țurcan-Balțat, 2015) [29]; pedagogia culturii emoționale (M. Cojocaru-Borozan, C. Zagaievschi, et al. 2014) [30]; dimensiunile educației prin și pentru valori la adolescenți (D. Antoci, 2020) [3]; principiile de management a stresului (T. Șova, 2014) [28]; preceptele teoretice ale educației pentru toleranță (L. Țurcan-Balțat, 2015) [29]; metodologia formării inteligenței emoționale a adolescenților (C. Zagaievschi, 2013) [30]; dimensiunile crizei valorilor (M. Hadârcă, 2018) [16], caracteristicile crizei valorilor europene (S. Spânu, 2016) și alți autori.

Sinteza și justificarea metodologiei de cercetare științifică a presupus valorificarea următoarelor metode: *teoretice* - documentarea științifică, *analitico-sintetice*: metoda modelării; *experimentale* - experimentul pedagogic, observația, conversația, chestionarul, ghidul de interviu și prelucrarea matematică a rezultatelor cercetării.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea prezintă argumente științifice privind actualitatea temei și importanța problemei de cercetare, descrierea situației în domeniul de cercetare prin relevarea celor mai semnificative cercetări și autori de referință, elucidarea condițiilor sociale care generează problema investigației, scopul și obiectivele cercetării, metodologia de cercetare implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării, volumul și structura tezei, sumarul compartimentelor tezei.

CAPITOLUL 1. „Repere teoretice privind stilul existențial” dezvoltă un sistem de idei ce prezintă evoluția conceptelor operaționale ale cercetării: *existența umană, stilul existențial și educația axiologică*. Condiția umană este o temă

constantă a meditației filosofice, a dezbaterilor psihologice și pedagogice, „Istoria filosofiei dezvăluie preocupări stăruitoare pentru surprinderea specificului existenței umane, pentru înțelegerea auto-edificării destinului omului, a sensului existenței și a realităților culturale ale umanității” [7, p. 294]. Actualmente comunitatea științifică globală argumentează nevoia conceptualizării unei „strategii globale de supraviețuire umană în secolul XXI”, ce ar neutraliza impulsurile autodistructive ale civilizației umane. Dezvoltarea coerentă și echilibrată la vârsta adolescenței constituie un element al stabilității. Din afirmația lui E. Cioran „*omul este expresia unei profunde crize de mare complexitate (sufletească, morală și spirituală)*” desprindem ideea, că în contextul actualelor schimbări de paradigme ale pedagogiei în modernitate și postmodernitate, după cum afirmă S. Cristea (2010), „**paradigma pedagogiei existenței** se referă la realizarea educației după un model concret, conceput la nivel de structură și conținut în raport cu expectanțele și provocările sociale” [13]. În această ordine de idei, savantul român menționează: (a) „**afirmarea pedagogiei existenței** ca model distinct are loc în sec. XVIII-lea prin opera lui J.-J. Rousseau „*Emile sau despre educație*”. Modelul educației la Rousseau vizează natura concretă a personalității copilului (nu cea perfectă, abstractă la care pretinde „esența adevărată a omului”)” [Apud, 25]; (b) „**pedagogia existenței în secolul al XIX-lea** promovează tendința de abordare a vieții individuale ca dimensiune profundă a omului”; (c) „educația trebuie să cultive personalități excepționale”; (d) „**pedagogia existenței la sfârșitul secolului XIX-lea și începutul secolului XX** dezvoltă ideea educației ca mijloc de adaptare a omului la nevoile biologice și sociale, necesară în lupta sa pentru o existență mai bună”. Din punct de vedere doctrinar *existențialismul* este sinonim cu „*filosofia crizei existenței umane*”; (e) „**ascensiunea pedagogiei existenței în secolul XX** generează tendința de „*existențializare a pedagogiei*”. S. Cristea subliniază, că „*modelul pedagogiei existenței, propus de J. Dewey, interpretează educația ca reconstrucție a experiențelor umane plecând de la scopuri personale*” [13]. În filosofia contemporană se conturează punctul de vedere axiologic „*omul este singura ființă care instituie în lume sensul și valoarea*” [7, p. 299].

Cercetările privind stilul existențial au apărut evoluând și acumulând o arie largă de semnificații. Caracterul dinamic al extinderii semnificațiilor prin abordări filosofice, psihologice, pedagogice a termenului de *stil* a produs consolidarea în literatura de domeniu a unor modele ale conceptului *stil existențial/ stil de viață* (în engleză, *lifestyle*). Se constată „conceptul de *stil existențial* apare ca unul ambiguu și polisemantic, pentru că lipsește o definiție universal acceptată, permite interpretări și abordări plurisemantice, grație multitudinii de domenii ce fac

referință la acesta: medicină (psihiatrie, neurologie, neuropsihiatrie), psihologie, filosofie, sociologie, axiologie, marketing, business etc.” [40].

Abordarea pedagogică a stilului existențial în literatura de domeniu conduce la ideea, că este necesară o clarificare conceptuală la nivel de structură și conținut. Conchidem prin afirmația că, odată cu trecerea timpului, nu s-a ajuns la un consens cu privire la semnificația conceptului „*stil existențial*”. Definițiile sunt vagi și se concentrează asupra diferitelor aspecte ale modurilor distincte de viață ale ființelor umane. Definiția ar trebui să descrie principalele elemente ale stilului de viață prin caracter unificator. Acești factori și limitele lor trebuie să fie fundamentați teoretic și investigați empiric în scopul de a construi un concept de stil existențial. Conceptul are nevoie de fundamentare teoretică urmată de investigații empirice. Această abordare necesită o nouă interpretare metodologică în locul aplicării metodologiei orientate pur cantitativ a studiilor tradiționale a stilului existențial în căutarea unor indicatori relevanți ai stilului existențial [39]. În opinia autoarei D. Antoci (2020) „la vârsta adolescenței sunt importante orientările valorice”, prin care „se înțelege monitorizarea ansamblului de convingeri, atitudini și comportamente care sunt în interdependență”, iar dezintegrarea bazei valorice provoacă apariția unei situații de criză” [3, p. 15].

Abordarea axiologică a stilului existențial implică analiza caracterului dinamic al sistemului de valori, într-o etapă istorică plină de mutații, pornind de la stilul de viață, descifrat pe continuumul existențial, pe coordonatele cunoscute ale devenirii, respectiv *tradiționalitate – contemporaneitate, convenționalitate – modernitate*. Așadar, stilul de viață reprezintă o sumă de valori pentru care familia a optat, care se integrează în stilul de viață al familiei, conferindu-i identitate și individualitate. Din această perspectivă deducem, că această reconstrucție se va produce în acord cu sistemul de valori ale contemporaneității. Liniile axiomatice promovate de S. Cristea, reconstruite în spiritul paradigmei existenței, contribuie la dezvoltarea cadrului axiologic al pedagogiei, în general, și a filosofiei educației, în special. Transfigurarea relevantelor semnificații ale existenței umane în conținutul SEC este posibilă prin reconsiderarea permanentă a politicilor educației și a politicilor sociale asigurând dinamica internă a sistemului de educație, atât în plan național, cât și pe plan internațional.

CAPITOLUL 2. „Axa conceptuală a stilului existențial contemporan în contextul crizei valorilor” include descrierea crizei mondiale a valorilor și a educației, instaurată în a doua jumătate a secolului XX, care pune la îndoială valabilitatea modelelor tradiționale pentru axiologia civilizației contemporane, afectând calitatea modelelor de existență umană. Metamorfoza transformărilor

contemporaneității demonstrează necesitatea clarificării valorilor la nivelul stilului de viață în societatea postmodernă [36, p. 18], deoarece secolul XX a afectat evident devenirea istorică a omului printr-un șir de violențe și crime într-o multitudine de situații istorice de o perplexitate halucinantă pentru umanitate [1]. Judecând din perspectiva problemelor globale și a provocărilor actuale contemporaneității ce generează criza civilizației contemporane: *probleme ecologice, climatice, energetice, ale dezvoltării sociale a omului ca ființă biosocială* etc [33] *criza globală actuală*, apreciată ca și *criză a valorilor*, accentuează necesitatea reconsiderării spirituale a sistemului individual de valori al adolescenților din perspectiva valorilor noi ere în care a intrat omenirea [37].

Criza sistemului de învățământ este interpretată de autoarea rusă E. B. Бодрова, ca o „*căutare a noilor paradigme ale educației în secolul XX-XXI*”, ce presupune orientarea spre dezvoltarea personalității prin promovarea traiectoriilor individuale de evoluție [36]. Autorii unor studii relevante privind criza mondială a educației subliniază, că sistemul de educație în lume nu satisface exigențele actuale și ca urmare se află în stare de criză [38]. În această ordine de idei, И. М. Ильинский delimitează *caracteristicile paradigmei actuale a educației* ce constă în umanizarea, autodezvoltarea și autorealizarea personalității. Dezvoltarea stabilă a societății poate fi asigurată prin educația inovativă, iar modelele educației se vor constitui pe fundalul paradigmelor culturale ale civilizațiilor umane [37].

Problematica crizei valorilor ocupă locul prioritar în confruntările de idei a ultimilor șapte decenii. Comunitatea științifică globală este îndemnată să elaboreze o strategie viabilă de dezvoltare a umanității ce ar asigura șanse de supraviețuire în secolul XXI prin neutralizarea impulsurilor autodistrugătoare și promovarea strategiei dezvoltării sociale durabile [17, p. 22]. Cercetările în domeniul pedagogiei demonstrează caracterul sistemic și continuu al crizei valorilor culturale ale secolului XXI [25]. Căutările actuale privind modelele de existență umană au condus la evidențierea principalelor caracteristici ale crizei valorilor care se reflectă în variate expresii sociale: distrugerea biosferei și creșterea amenințării catastrofei ecologice globale, distrugerea valorilor general-umane ale culturii mondiale, devalorizarea normelor morale, tendință spre stil consumerist de viață, descreșterea nivelului de cultură și educație a societății contemporane etc. Interpretată din perspectiva jumătății pline a paharului, ***vižiunea optimistă asupra crizei valorilor*** se bazează pe capacitatea omului de a valoriza oportunitatea transformărilor de sens a existenței umane [12, p. 27].

Reflecția despre educație comportă inevitabil o dimensiune axiologică [35]. Abordând educația prin prisma valorilor, Vl. Pâslaru susține că, educația,

presupune o însușire transformatoare a valorilor [22, p. 223]. „**Educația axiologică** se referă la actualizarea valorilor ce orientează atitudinile și comportamentul adolescenților, valorile având statutul de reglatori ai acțiunilor umane” [3, p. 15]. Concluzionăm prin a sublinia preocuparea științifică de a stabili *valorile stilului existențial bazat pe cultură emoțională*, concepție fondată pe ideea, că energia emoțiilor (empatie, mânie, furie, tristețe, gelozie, oboseală, apatie etc.) conservă un *nivel energetic* necesar pentru dezvoltarea personală și profesională [Apud, 10].

În scopul determinării conținutului stilului existențial al adolescenților a fost inițiată o cercetare experimentală pentru realizarea următoarelor obiective: (a) identificarea valorilor prioritare ale adolescenților; (b) aprecierea ratingului valorilor stilului existențial în opinia adolescenților; și (c) domeniile/vectorii stilului existențial al adolescenților. În conformitate cu obiectivele formulate, cercetarea s-a realizat prin intermediul *Tehnicii Check - List: Valori ale stilului existențial al personalității* (adaptată după A. Dragu), concepută cu scopul de a aprecia domeniile stilului existențial și sistemul valorilor relevante contemporaneității subscrise acestora din perspectiva particularităților de vârstă ale adolescenței. Instrumentul de cercetare vizat (Tehnica Check-List) a inclus 40 de valori, componente ale check-list-ului, selectate din literatura pedagogică, corelate cu valorile promovate în documentele de politici în educație. Adolescenții au fost îndemnați să selecteze din 40 de valori prezentate în listă, 20 cele mai importante din punctul lor de vedere, prezentându-și astfel prioritățile valorice. Cercetarea experimentală a fost organizată în anul 2015 cu scopul determinării domeniilor stilului existențial din punctul de vedere al adolescenților, și a antrenat un grup de 224 subiecți (*adolescenți-elevi* (38) din clasele a XI și a XII, Liceul Teoretic „Nicolae Casso” din Chișcăreni, Sîngerei (38 – GE) și (38 – GC); *adolescenți - studenți* de la anul I și II, Liceul Teoretic Republican „I. Creangă” din Bălți, USARB (74 – GE) și (74 – GC).

Datele experimentale la etapa diagnosticare au generat concluzii cu privire la: (a) sistemul de valori ale adolescenților; (b) ratingul valorilor stilului existențial și (c) domeniile/vectorii stilului existențial al adolescenților. Indicatorii axiologici ai personalității constituie un aspect problematic, marcând prioritățile și vulnerabilitățile specifice adolescenței [23, p. 37].

(a) Sistemul de valori ale adolescenților. Examinarea rezultatelor cercetării, obținute prin calculul matematic relevă opțiunile axiologice prioritare ale adolescenților, care au scos în evidență 20 de valori definitorii ale stilului de viață specifice contemporaneității. Se constată că cei mai mulți dintre respondenți au optat pentru *libertate* (98,2%), *autorealizare* (946%), *rezistență* (93,5%),

responsabilitate (92,4%), *autonomie* (90,9%), *disciplinare* (85,6%), *originalitate* (80,6%), *umor* (78,5%), *demnitate* (73,1%), *optimism* (71,4%).

(b) Ratingul valorilor stilului existențial în opinia adolescenților reflectă prioritățile axiologice. Datele experimentale arată, că adolescenții atribuie importanță libertății (98,2%), autorealizării (94,6%), responsabilității (92,4%), autonomiei (90, 0 %) și rezistenței (93,5%), valori atât de necesare în contextul actual al crizei educației. Altruismul (89,2%), disciplina (85,6%) și originalitatea (80,6%) au fost apreciate cu rangul II. Îmbucurător este faptul, că la rangul III adolescenții au apreciat demnitatea – 73,1% și optimismul – 71,4%. Ratingul orientărilor axiologice ale adolescenților (de la I la V) au permis constatarea tristă, că deși aceștia au ales ca priorități axiologice *sănătatea* (30,3 % dintre respondenți), *motivația* (52,1%), *maturitatea* (40,1%), *eficiența* (58,9%) le-au atribuit doar rangul V. În aceeași ordine de idei, de rangul IV sunt apreciate valorile: *cultură* (68,4%), *autocritica* (65,7%), *spiritualitatea* (64,3%) și *integritatea* (62,5%). Această situație dovedește conștientizarea insuficientă a ponderii acestor valori pentru dezvoltarea și eficiența personală. Constatăm însă, că prioritizarea libertății (98,2%), a originalității (90, 0 %) și a autonomiei (80,6%) demonstrează o motivație susținută a adolescenților pentru autodeterminare și autoafirmare în sens personal și profesional.

(c) Domeniile/vectorii stilului existențial al adolescenților. Datele experimentale au permis a distribui valorile selectate de către adolescenți în 3 categorii principale, apreciate în cercetare ca și componente structurale ale SEC al adolescenților, definite ca **vectori**: psihofiziologic, motivațional și social.

Dezbaterile științifice asupra termenului de *stil existențial* nu au condus la atingerea unui consens privind semnificația conceptului [39], [9]. Condiția epistemologică vizată în teoria și practica educației ne-a determinat să definim din punct de vedere pedagogic „**conceptul stil existențial al adolescenților** ca profil al identității umane, circumscris prin configurația nevoilor personale, a strategiilor și a competențelor semnificative afirmate pentru satisfacerea acestora, care permit exercitarea status-rolurilor și stabilirea priorităților, manifestate relevant în conduita socială, ce reflectă sistemul individual al valorilor personale, principiile de viață, opțiunile și orientările specifice în soluționarea problemelor și arată nivelul de educație și cultură a unei persoane, determinând dezvoltarea, integrarea, autoritatea și calitatea vieții omului ca reprezentant al unei anumite categorii sociale” [57, p. 267].

Din punctul nostru de vedere „*stilul existențial contemporan* reflectă sistemul calităților personale și sociale ce permit afirmarea axiologică a personalității, manifestate în proiectele de viață asumate, orientate spre

autorealizarea potențialului individual ce asigură formarea identității și validarea socială a integrității, a autorității și a individualității personale, generatori ai fericirii și a stării de bine în perspectiva afirmării autonomiei axiologice ca vector al libertății spiritului (A. Bețivu, 2019) [43], [44]. Structurat în baza celor trei vectori, **conceptul de stil existențial** este sintetizat dintr-un parcurs consacrat al literaturii pedagogice, psihologice, filosofice și sociologice cu referire la calitatea vieții, convergența cărora a stimulat **stabilirea indicatorilor, a descriptorilor și a valorilor SEC al adolescenților** (Figura 1).

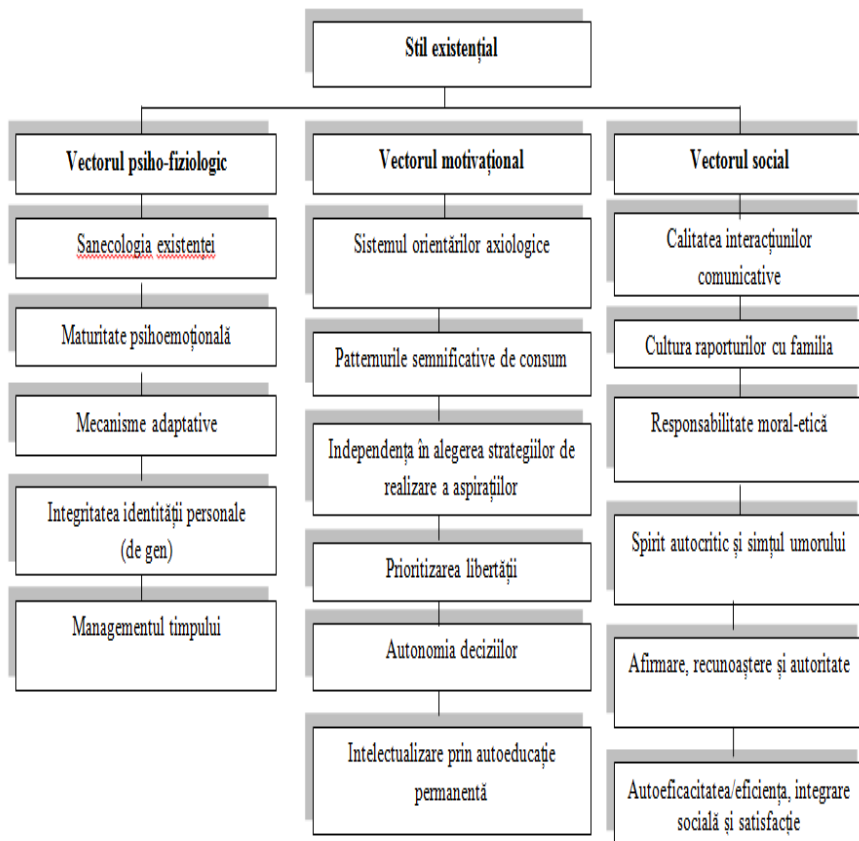

Fig. 1. Modelul conceptual al SEC (indicatorii)

Indicatorii stilului existențial contemporan lansează caracteristici ale stilului existențial elaborate în raport cu vectorii (psihofiziologic, motivațional și social).

Tabelul 1. Descriptorii și valorile stilului existențial al adolescenților

Vectorii	Descriptorii SEC	Valorile
Psihofiziologic	Afirmarea prin stil de viață sănătos Stabilitate emoțională Rezistența la factorii stresogeni Responsabilitate pentru orientări axiologice Competența de management al timpului Disciplinare socială	Sănătos Matur Rezistent Responsabil Disciplinat
Motivațional	Automotivare pentru asimilarea valorilor culturii Tendința spre autodepășire Orientare spre satisfacerea nevoilor superioare Interes pentru consumul cultural Promovarea consumului sănătos Originalitate și integritate în conduita socială Preferințe pentru autonomie strategică Dinamism existențial Tendință spre libertatea gândirii și a exprimării Inițiative de învățare și autoperfecționare continuă Motivație de afirmare a Eu-lui Autoangajare și centrarea pe perfecțiune	Cult Original Integru Liber Autonom Motivat
Social	Asertivitate în comunicare Empatizare în contextul comunicării Orientare altruistă și centrare pe alții Asumarea responsabilității spirituale Abordare optimistă a problemelor Puterea de a se face respectat/ă Valorizarea umorului Curajul de a înfrunta greutățile Controlul eficient al resurselor Implicare în activități de învățare socială Încredere în sine și vigilență personală Autorealizare prin eficiență personală	Asertiv Altruist Spiritual Optimist Umor Autorealizat Eficient

Importantă devine planificarea acțiunilor de formare a stilului existențial pornind de la nevoile personale [24]. În cap. 3 descriem metodologia valorificării Modelului conceptual al SEC, necesar ca premisă teoretică pentru conceperea și implementarea Programului strategic orientat spre formarea SEC al adolescenților.

CAPITOLUL 3. „Parcursul experimental al formării stilului existențial al adolescenților”. Rezultatele investigației teoretice și problematica complexă a cercetării stilului existențial al adolescenților au determinat concepția cercetării experimentale pe un eșantion de 340 subiecți.

Tabelul 2. Structura eșantionului și metodologia cercetării experimentale

Grup	Nr. și categorii de subiecți	Metodele cercetării	
		Constatare	Validare
Grupuri experimentale (GE)	1. Adolescenți: elevi și studenți 112 subiecți	Chestionar de evaluare a valorilor stilului existențial	Ancheta de evaluare a valorilor SEC
	2. Profesori școlari: cursuri de formare continuă, USARB 58 subiecți	Ghid de interviu a profesorilor școlari	Sondajul de opinie a cadrelor didactice
Grupuri de Control (GC)	1. Adolescenți: elevi și studenți 112 subiecți	Chestionar de evaluare a valorilor stilului existențial	Ancheta de evaluare a valorilor SEC
	2. Profesori școlari: cursuri de formare continuă, USARB 58 subiecți	Ghid de interviu a profesorilor școlari	Sondajul de opinie a cadrelor didactice

Cercetarea experimentală realizată în perioada 2015 -2020 s-a sprijinit pe cunoștințele cu privire la valorile stilului existențial al adolescenților. Designul cercetării a fost conceput prin elaborarea instrumentarului necesar în scopul determinării nivelului de formare a valorilor stilului existențial al adolescenților și a gradului de pregătire metodologică a cadrelor didactice pentru formarea sistemului de valori ale stilului existențial al adolescenților în conformitate cu exigențele societății contemporane.

Rezultatele înregistrate de adolescenți (elevi și studenți) argumentează nivelul scăzut de formare a valorilor stilului existențial pentru toți indicatorii vectorilor stabiliți în studiul teoretic. Gradul înalt de manifestare a identității personale la adolescenții din grupul experimental este înregistrat doar de 10,7% și de 11,4% la adolescenții din grupul de control; doar 8,1% din adolescenții grupului experimental dețin un nivel înalt al culturii raporturilor cu familia, 21,2% - nivel mediu, 33,2% nivel submediu și 37,4 % – nivel scăzut.

Variabila *priorităților semnificative de consum ale adolescenților*: doar 7,4 % din adolescenții GE și 9,3% din GC își pot gestiona resursele la nivel înalt, 42,6%, respectiv, 40,6 % înregistrează nivelul scăzut pentru această variabilă. Adolescenții au evidente probleme de comunicare (nivel scăzut – 30, 6 %, nivel sub medie – 33,3 %) în condițiile în care vârstei adolescente îi sunt specifice tendințe de afiliere și apartenență la grup și respectiv, probleme de integrare socială (36, 6 %) care generează multiple conflicte intra- și interpersonale.

Examinarea atentă a datelor experimentale conduc la concluzia că la etapa de constatare există diferențe minime între rezultatele GE și GC, fapt ce ne-a provocat pentru proiectarea activităților de orientare a adolescenților spre valorile stilului existențial contemporan.

Valori medii comparate privind eficiența Programului strategic de formare a stilului existențial al adolescenților

Programul strategic a fost conceput pentru formarea/consolidarea stilului existențial al adolescenților. La etapa de formare am debutat cu orientarea metodologică a cadrelor didactice având ca reper epistemologic - Modelul conceptual al SEC. *Obiectivele la etapa de formare și etapa de control a cercetării* au presupus evaluarea comparată a nivelurilor de formare a valorilor stilului existențial al adolescenților și a gradului de pregătire profesională a cadrelor didactice pentru educația axiologică, descrierea etapelor de formare și a profilului valoric al stilului existențial al adolescenților.

Programul strategic de formare a valorilor stilului existențial al adolescenților include componente ce vor fi descrise în continuare. *Fundamentele teoretice privind formarea stilului existențial*, corelate cu rezultatele investigației empirice inițiate, au constituit premisa proiectării acțiunilor de formare a valorilor stilului existențial al adolescenților antrenând cadre didactice școlare și, implicit, părinții în vederea cultivării valorilor SEC al adolescenților în situație de criză a valorilor. *Metodologia formării stilului existențial al adolescenților* s-a axat pe învățarea prin cooperare, solicitând participarea activă a adolescenților prin prezentarea propriilor proiecte. Metodologia este orientată spre educația axiologică a adolescenților în baza *indicatorilor stilului existențial* care au devenit variabile ale cercetării experimentale.

Etapa I. Elaborarea și valorizarea resurselor curriculare pentru cadrele didactice, părinți și adolescenți a fost asigurată prin dezvoltarea curriculară a programelor de formare inițială și continuă a cadrelor didactice cu scopul familiarizării cu problematica crizei generale a educației, a crizei valorice, a educației axiologice și a formării stilului existențial al adolescenților (Figura 2).

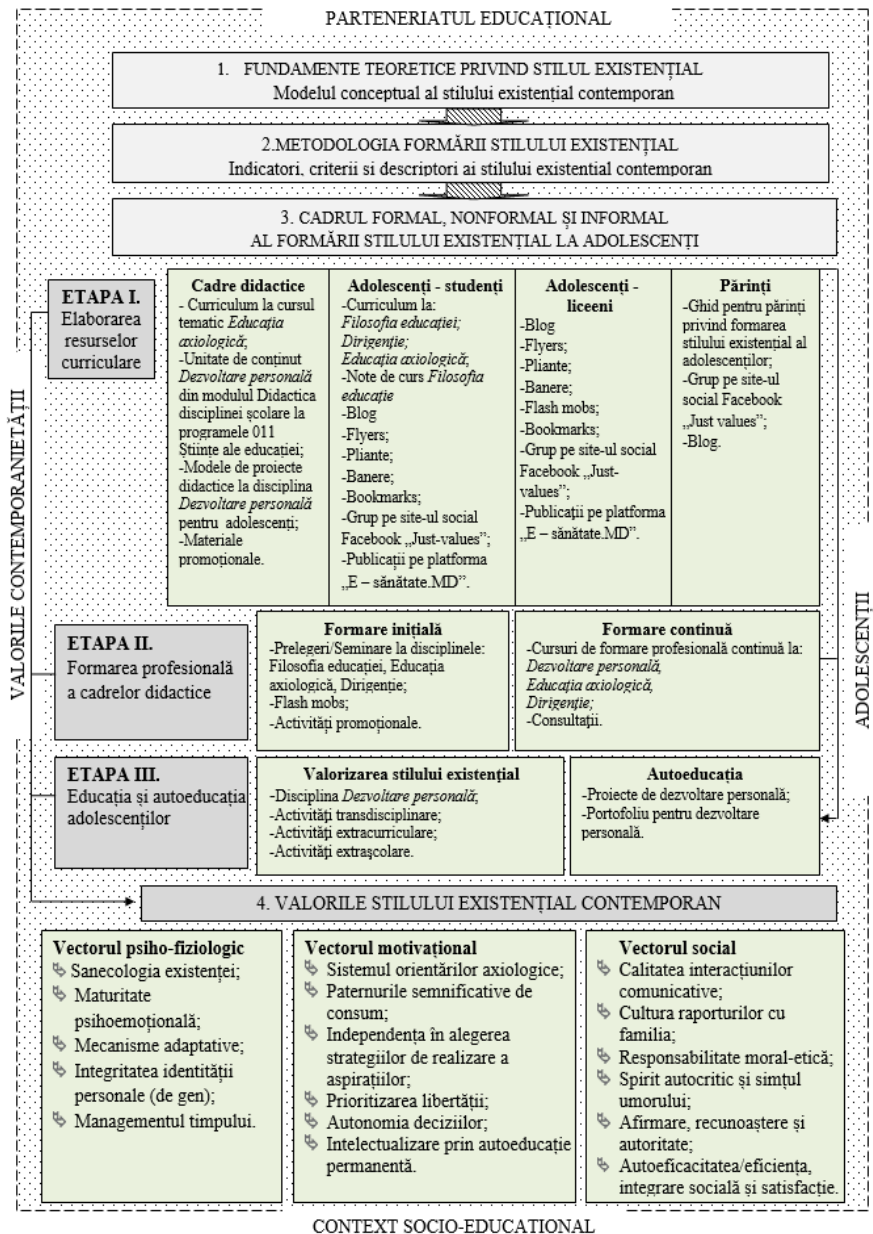

Fig. 2. Programul strategic de formare a stilului existențial al adolescenților

Programul strategic de formare a stilului existențial al adolescenților a fost aplicat în anii 2016-2019 pe un eșantion de 112 subiecți: 38 adolescenți-elevi (clasele a XI și a XII) și 74 adolescenți-studenți (anul I și II, USARB). În experimentul pedagogic au participat și 58 cadre didactice (cursuri de formare continuă, USARB).

Tabelul 3. Convergența formal-nonformal-informal în educația axiologică pentru formarea SEC al adolescenților

	Formal	Nonformal	Informal
Adolescenți-studenți	Curriculum la: <i>Filosofia educației;</i> <i>Dirigenție;</i> <i>Educația axiologică;</i> Note de curs <i>Filosofia educație</i>	Blog: http://just-values.blogspot.com/ Flyers • Pliante și Banere • Flash mobs și Bookmarks Grup pe site-ul social Facebook: „Just_values” https://www.facebook.com/groups/2169395489945324/ Publicații pe platforma „E – Sănătate.MD” http://www.e-sanatate.md/	Blog: http://just-values.blogspot.com/ Grup pe site-ul social Facebook: „Just_values” https://www.facebook.com/groups/2169395489945324/
Adolescenți – elevi	<ul style="list-style-type: none"> • Disciplina obligatorie • <i>Dezvoltarea personală</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Pliante, Banere, Flash mobs • Bookmarks și Grup pe site-ul social Facebook: „Just_values” https://www.facebook.com/groups/2169395489945324/ • Publicații pe platforma „E-Sănătate.MD” http://www.e-sanatate.md/ 	Blog: http://just-values.blogspot.com/ Grup pe site-ul social Facebook: „Just_values” https://www.facebook.com/groups/2169395489945324/
Pedagogi	- Curriculum la cursul tematic <i>Educația axiologică;</i> - <i>Dezvoltare personală;</i> - Modele de proiecte didactice la disciplina <i>Dezvoltare personală</i> pentru adolescenți	<ul style="list-style-type: none"> • Blog: http://just-values.blogspot.com/ • Grup pe site-ul social Facebook „Just_values” https://www.facebook.com/groups/2169395489945324/ • Publicații pe platforma „E – Sănătate. MD”http://www.e-sanatate.md/ 	Blog : http://just-values.blogspot.com/ <ul style="list-style-type: none"> • Grup pe site-ul social Facebook „Just_values” https://www.facebook.com/groups/2169395489945324/
Părinți	<ul style="list-style-type: none"> • Ghid pentru părinți privind formarea stilului existențial al adolescenților 	<ul style="list-style-type: none"> • Grup pe site-ul social Facebook „Just_values” https://www.facebook.com/groups/2169395489945324/ 	<ul style="list-style-type: none"> • Facebook https://www.facebook.com/groups/2169395489945324/

Resursele teoretice (teoriile despre stil/valori, modele ale stilului existențial, inclusiv *Modelul conceptual al stilului existențial*) au fost integrate în

resursele curriculare elaborate și valorizate în cheia asigurării continuității formării stilului existențial al adolescenților - elevi (cl. XI – XII) și al adolescenților - studenți ai anului I, II (USARB) și prin formarea cadrelor didactice în cadrul programelor de formare continuă (disciplinele Dezvoltare personală, Educația axiologică), valorile stilului existențial fiind incluse ca și unități de conținut în curriculumul la Dirigenție, curriculumul la Filosofia educației, curriculumul la Educația axiologică.

Tabelul 4. Produse curriculare valorificate pentru formarea stilului existențial al adolescenților

Resurse curriculare	
Adolescenții - elevi	Adolescenții - studenți
<p>Disciplina Dezvoltare personală</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cadrul de referință al Curriculumului Național • Ghid de implementare a curricula https://mecc.gov.md/sites/default/files/dp_liceu_2018-08-18_curriculum_ghid_0.pdf • Cum sprijinim învățarea activă – dezvoltare personală. Ghid didactic pentru profesori. • Manual de educație (alfabetizare) în domeniul internetului - https://mecc.gov.md/sites/default/files/internet_handbook-ro.pdf.pdf • Ghidul elevului/elevei din gimnaziu și liceu în contextul situației epidemiologice cu COVID-19 - https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_gimnaziu_liceu_final_0.pdf • Seturi multimedia (biblioteca digitală Educație Online. Învățăm altfel - http://educatieonline.md/) • Sigur Online. Un internet mai sigur pentru copii https://siguronline.md/ • PassItOn https://www.passiton.com/ • Living democracy https://www.living-democracy.com) • Softuri educaționale (<i>Microsoft Office</i> din care fac parte și <i>Word-ul</i>, și <i>PPT</i>); • Canva https://www.canva.com/ • Visme https://www.visme.co/ • Emaze https://www.emaze.com/ • Storyjumper https://www.storyjumper.com/ • Prezi https://prezi.com/ • Kahoot https://kahoot.com/ • Padlet https://ru.padlet.com/ • Linoit http://linoit.com/ • Jamboard https://jamboard.google.com/ 	<p>Filosofia educației, Educația axiologică, Dirigenție</p> <ul style="list-style-type: none"> • Curricula • Suport de curs • Proiecte didactice de scurtă durată • Seturi multimedia (PassItOn https://www.passiton.com/) • Softuri educaționale (<i>Microsoft Office</i> din care fac parte și <i>Word-ul</i>, și <i>Power Point -ul</i>); • Canva https://www.canva.com/ • Visme https://www.visme.co/ • Emaze https://www.emaze.com/ • Storyjumper https://www.storyjumper.com/ • Prezi https://prezi.com/ • Kahoot https://kahoot.com/ • Padlet https://ru.padlet.com/ • Linoit http://linoit.com/ • Jamboard https://jamboard.google.com/

Etape II. „Formarea profesională a cadrelor didactice pentru educația axiologică în perspectiva formării valorilor stilului existențial al adolescenților”

a inclus activități didactice universitare, proiectate și realizate cu studenții pedagogi și profesori școlari de la cursurile de formare continuă, la disciplinele universitare Filosofia educației, Educația axiologică și Dirigenție prin conținuturile specifice formării stilului existențial contemporan. *Strategiile didactice antrenate în formarea stilului existențial al adolescenților* au inclus: demersuri expositive, ilustrativ-explicative, euristice, de învățare prin cooperare și descoperire, studiul de caz, strategii axate pe cercetare, problematizare și autoeducație.

Cursul de formare profesională continuă la Educația axiologică a asigurat formabililor cunoașterea problematicii formării SEC al adolescenților și consolidarea competențelor psihopedagogice relevante educației axiologice. Analiza comparativă a datelor experimentale a condus la constatarea privind înțelegerea corectă de către cadrele didactice a semnificațiilor relevante stilului existențial. Dacă la etapa de constatare valorile GE se concentrau la semnificația „*mod de a fi*” – 56, 9%, atunci la etapa de validare pedagogii au demonstrat că prin stil existențial înțeleg „*un sistem de valori ale personalității*” – 48,3%, rezultate semnificative în comparație cu 13, 8 % (constatare). Parcurgerea programului de formare profesională continuă a asigurat cadrelor didactice din GE creșterea valorilor pentru nivelul înalt al cunoașterii particularităților dezvoltării afective în adolescență (de la 22, 4 % la 39,7 %), iar pentru nivelul mediu (de la 24,1% la 34,5%). S-a constatat sporirea gradului de pregătire profesională a pedagogilor pentru formarea SEC la adolescenți (nivelul înalt: de la 5,2% în constatare la 43,1% - validare) și pentru (nivelul mediu: de la 12,1% la 37,9%).

Etape III. Educația axiologică pentru stilul existențial contemporan (SEC) și autoeducația adolescenților s-a realizat prin valorificarea situațiilor de învățare la disciplina obligatorie Dezvoltare personală (adolescenții-elevi). Adolescenții au exprimat disponibilitate pentru comunicarea on-line, fapt care a generat oportunități de consiliere individuală și formarea orientărilor axiologice organizate pe vectorii: psihofiziologic, motivațional și social.

În vederea formării stilului existențial al adolescenților prin activități nonformale și informale a fost inițiat blogul „Just values” (Doar valori), scopul căruia a fost prezentarea pattern-urilor de valori obiectivate în imagini, text, video, maxime, carduri, sensibilizarea tinerilor, și, în special, stimularea necesității de a crea valori autentice în contextul stilului existențial. Blogul „Just values” a constituit un reper metodologic pentru adolescenții - elevi (Fig. 3).

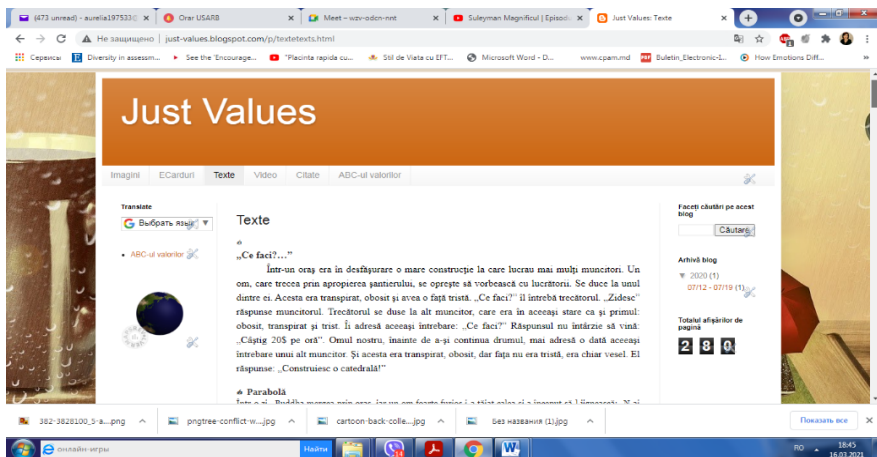

Fig. 3. Blog-ul Just Values (captură de ecran)

Cu intenția de a extinde influența educativă asupra adolescenților în scopul de a promova valorile și a susține formarea unui stil de viață a fost creat un grup similar pe Facebook:

Fig. 4. Grupul pentru adolescenți, părinți pe Facebook – Just - Values (captură de ecran)

Eficiența Programului de formare, demonstrată și prin comparația datelor de la constatare și validare a GE de adolescenți-elevi, arată creșterea valorilor pentru nivelul înalt al gradului de motivație pentru adoptarea unui stil existențial (de la 8,7 % la 35,2%) și pentru nivelul mediu (de la 16,7% la 31,4%), dar și diminuarea semnificativă a datelor pentru nivelul scăzut (de la 32% la 12,7%).

Cadrele didactice au fost orientate spre proiectarea/realizarea activităților informative pentru părinți, care au avut un impact determinant în devenirea

axiologică a adolescenților. **Ședințele cu părinții** rămân a fi principala modalitate de comunicare dintre pedagog și părinți stimulându-i să conștientizeze responsabilitățile ce le revin ca educatori în familie. **Ghidul pentru părinți** a fost conceput pentru ședințele cu părinții în vederea susținerii informaționale privind specificul adolescenței și formarea stilului existențial.

Analiza comparată a datelor pentru vectorul social (opinia cadrelor didactice și autoevaluarea adolescenților) permite constatarea privind creșterea valorilor experimentale obținute de adolescenții GE pentru nivelul înalt (opinia cadrelor didactice - de la 10,3% la 43,1%), (autoevaluarea adolescenților – de la 8,1% la 35,9%) și pentru nivelul mediu (opinia cadrelor didactice - de la 13,8% la 20,7 %), (autoevaluarea adolescenților – de la 21,3% la 29,3%). Constatăm diminuarea semnificativă a nivelului scăzut la variabila mecanisme adaptative ale GE (de la 37,4% la 15,5% în opinia adolescenților) și (opinia cadrelor didactice - de la 46,6% la 20,7% în opinia profesorilor). Examinarea valorilor ce reprezintă vectorul social sunt relevate în Fig. 5.

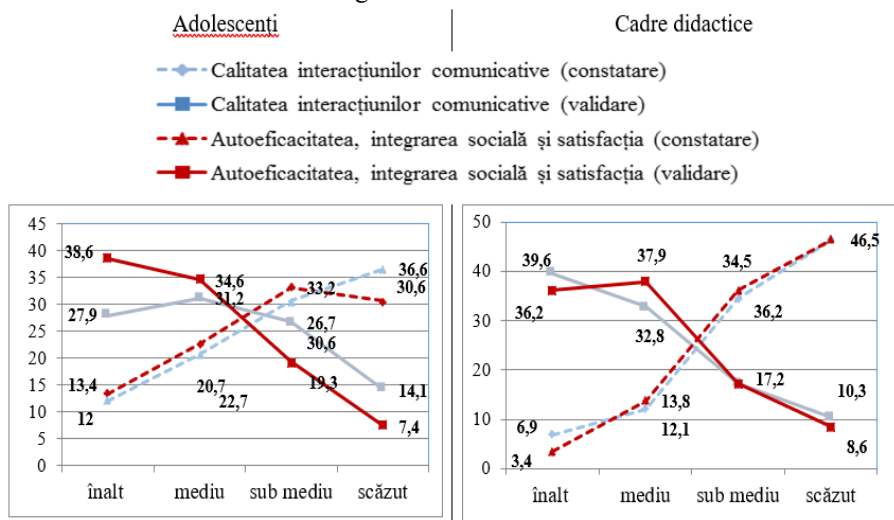

Fig. 5. Niveluri de formare a valorilor stilului existențial al adolescenților (GE, vectorul social)

Valorile vectorului social: *calitatea interacțiunilor comunicative* și *autoeficacitatea, integrarea socială și satisfacția* sunt cele mai relevante pentru conturarea stilului existențial al adolescenților. Se constată creșterea datelor la etapa validare pentru nivelul înalt (de la 13,4% la 38,6% - autoevaluarea adolescenților) și (de la 3,4% la 36,2% - opinia profesorilor școlari), dar și

descreșterea numărului de adolescenți cu nivel scăzut (de la 46,5 % la 8,6% - opinia profesorilor) și (de la 30,6% la 7,4% - autoevaluarea adolescenților).

Analiza comparată a datelor experimentale ale GE și ale GC de adolescenți-studenți, obținute la etapa de validare a programului de formare, demonstrează creșterea rezultatelor pentru valorile SEC (Fig. 6.)

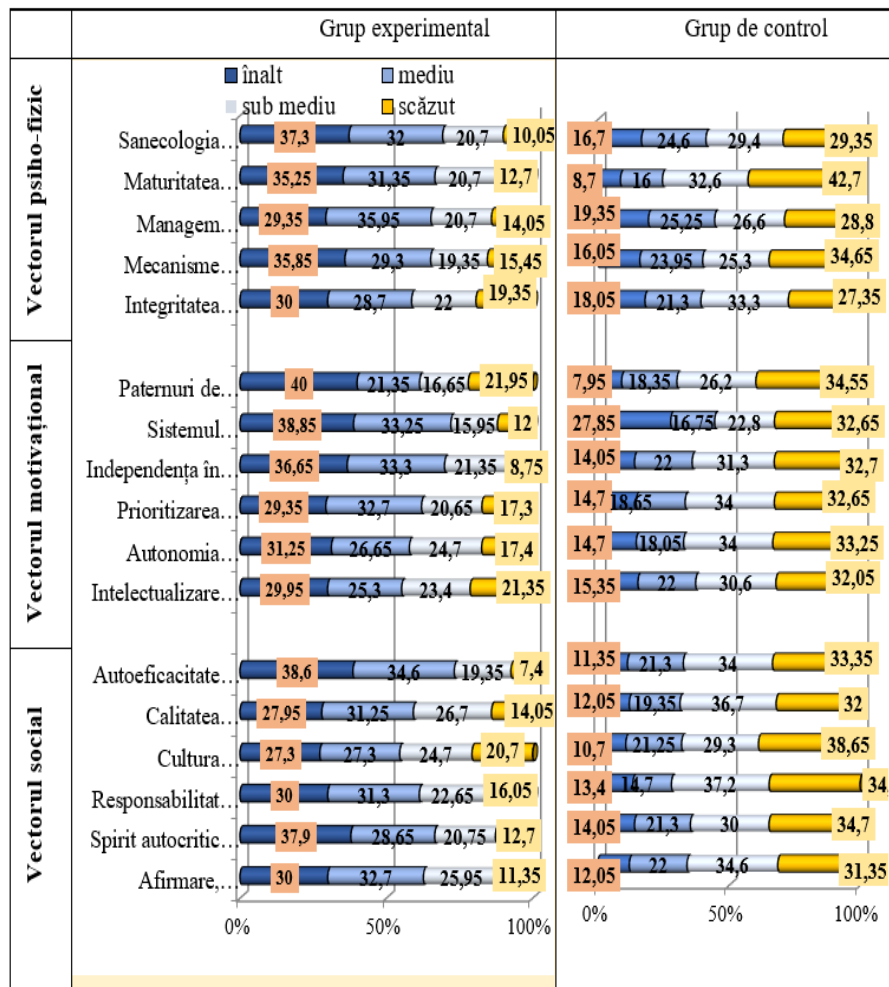

Fig. 6. Niveluri comparate de formare a valorilor stilului existențial al adolescenților-studenți (etapa de validare)

Creștere semnificativă au înregistrat valorile: *sanecologia existenței* (37,3 %, nivelul înalt al GE, comparativ cu 16,7% al GC); *gradul de motivație pentru*

adoptarea unui sistem de valori contemporane (38,85% pentru nivelul înalt al GE, comparativ cu 27,85% al GC); *autoeficacitatea* (nivelul înalt 38,6% - GE comparativ cu 11,35% - GC); *responsabilitatea* (nivelul înalt 30 % - GE și 11,35% - GC); *spiritul autocritic* (37,9% - GE și 14,05% - GC, nivel înalt); *autonomia în luarea deciziilor* (31,2% - GE comparativ cu 14,7% - GC); *independența în elaborarea proiectelor de viață* (36,6% - GE în raport cu 14,5% - GC) etc.

Programul strategic de formare a stilului existențial al adolescenților a asigurat dinamica pozitivă a valorilor pentru vectorii (psihofiziologic, motivațional și social). Stilul existențial format adolescenților ca expresii comportamentale a orientărilor axiologice ***a fost evaluat prin valorificarea criteriilor:***

(a) vectorul psihofiziologic (demonstrează preocupare pentru stilul de viață sănătos, manifestă stabilitate, operează cu mecanisme de adaptare constructivă, exprimă competențe de monitorizare a timpului, se afirmă ca personalitate integră;

(b) vectorul motivațional (demonstrează orientări axiologice constructive, valorizează paternurile semnificative de consum, independența în alegerea strategiilor de realizare a aspirațiilor, acordă prioritate libertății de gândire, se afirmă prin luarea unor decizii, demonstrează tendințe de autoeducație;

(c) vectorul social (reușește să asigure calitate relațiilor comunicative, evocă valori ale culturii în familie, demonstrează responsabilitate morală în raporturile interpersonale, este obiectiv și autocritic, abordează cu umor dificultățile, preocupat pentru obținerea imaginii de sine pozitivă, nivel înalt al stimei de sine, prestigiu și autoritate, arată eficiența integrării sociale și starea de satisfacție). Datele experimentale obținute din aplicarea Programului strategic de formare a stilului existențial al adolescenților au confirmat ipoteza cercetării.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Studiul literaturii filosofice, sociologice, psihologice și pedagogice a permis stabilirea unor incertitudini în definirea conceptului operațional al cercetării - stil existențial al adolescenților. Din punct de vedere pedagogic ***a fost definit conceptul stil existențial al adolescenților***, „ca profil al identității umane, circumscris prin configurația nevoilor personale, a strategiilor și a competențelor semnificative afirmate pentru satisfacerea acestora, ce permit exercitarea status-rolurilor și stabilirea priorităților, manifestate relevant în conduita socială, ce reflectă sistemul individual al valorilor personale, principiile de viață, opțiunile și orientările specifice în soluționarea problemelor și arată nivelul de educație și cultură a unei persoane, determinând integrarea, autoritatea și calitatea vieții omului ca reprezentant al unei anumite categorii sociale” [57, p. 267].

2. Dinamica perpetuării valorilor în lumea contemporană este cauzată de acumularea unui sistem de probleme globale și provocări serioase umanității (*socio-culturale, ecologice, climaterice, energetice, economice, educaționale*), iar ritmul încetinit al soluționării acestora generează starea de criză de natură axiologică. Investigațiile asupra crizei educației arată, că situația de criză a civilizației contemporane are un caracter global, pentru că afectează întreaga planetă și toate sferele vieții sociale și caracter paradigmatic, la care se suprapune și pandemia COVID-19. ***A fost demonstrat științific, că prin caracterul paradigmatic al crizei globale a educației umanitatea trăiește criza valorilor fundamentale.*** În condițiile actuale ale dezvoltării sistemului de învățământ din R. Moldova așa cum este stipulat în Codul Educației, „se resimte necesitatea obiectivă de reconsiderare axiologică a stilului existențial contemporan în contextul crizei mondiale a educației, reflectată în criza valorilor” [Apud, 42].

3. Din perspectiva problematicii generate de criza valorilor, prin documentare teoretică, ***investigația a condus la determinarea fundamentelor epistemologice privind stilul existențial al adolescenților***, descrise în capitolul 1 al tezei prin abordări științifice ale existenței umane din variate unghiuri de vedere (filosofică, psihologică, sociologică și pedagogică), ***au fost interpretate științific orientările în evoluția conceptului de stil existențial și au fost evidențiate valorile prioritare ale contemporaneității din analiza indicatorilor calității vieții.***

4. Descrierea caracteristicilor esențiale ale crizei valorilor în aria crizei mondiale a educației într-o eră a provocărilor, a generat nevoia precizării exacte, corecte și cuprinzătoare a valorilor stilului existențial, care să integreze factorii determinanți ai dezvoltării personalității adolescenților, și, urmare logică, prin studiul particularităților de vârstă ale adolescenței, ***au fost identificate preocupările axiologice ale adolescenților. S-a constatat experimental*** prin investigație preliminară, că adolescenții atribuie prioritate valorilor de consum, fapt ce constituie ecoul caracteristicilor societății contemporane, și determină formarea unui stil bazat pe valorile de consum.

5. ***Reconsiderarea științifică a valorilor stilului existențial contemporan***, studiul analitic și sintetic al conținutului de idei al teoriei valorilor, al teoriilor privind educația axiologică în adolescență, a principiilor educației prin și pentru valori, a modelelor stilului de viață în optica diferitor cercetători din domeniu ***a contribuit la elaborarea, întemeierea științifică și valorificarea în practica universitară a Modelul conceptual al stilului existențial contemporan***, structurat în vectorii (psiho-fiziologic, motivațional și social), ***din care au fost elaborate și descrise științific: indicatorii, descriptorii și valorile stilului existențial***

contemporan. Prezentăm sintetizat în continuare **indicatorii stilului existențial contemporan** delimitați pentru: (a) vectorul psihofiziologic: sanecologia existenței, maturitate psihoemoțională, mecanisme adaptative, integritatea identității personale, managementul timpului; (b) vectorul motivațional: sistemul orientărilor axiologice, paternurile semnificative de consum, independența în alegerea strategiilor de realizare a aspirațiilor, prioritizarea libertății, autonomia deciziilor, intelectualizare prin autoeducație permanentă; (c) vectorul social: calitatea interacțiunilor comunicative, cultura raporturilor cu familia, responsabilitate moral-etică, spirit autocritic și simțul umorului, afirmare, recunoaștere și autoritate, autoeficacitate/eficiență, integrare socială și satisfacție. **În baza indicatorilor SEC au fost identificați pentru fiecare vector - descriptorii stilului existențial contemporan:** (a) vectorul psihofiziologic: *afirmarea prin stil de viață sănătos, stabilitate emoțională în situații tensionante, rezistența la influența factorilor stresogeni, responsabilitatea pentru orientările axiologice, competența de management al timpului, disciplinare socială;* (b) vectorul motivațional: *automotivare pentru asimilarea valorilor culturii, tendința spre autodepășire și definire a idealului, orientare spre satisfacerea nevoilor superioare, interes pentru consumul cultural, promovarea consumului sănătos originalitate și integritate în conduita socială, preferințe pentru autonomie strategică, dinamism existențial, tendință spre libertatea gândirii și a exprimării, inițiative de învățare și autoperfecționare continua, motivație de afirmare a eu-lui, autoangajare și centrarea pe perfecțiune;* (c) vectorul social: *asertivitate în comunicare, empatizare în contextul comunicării, orientare altruistă și centrare pe alții, asumarea responsabilității spirituale, abordare optimistă a problemelor, valorizarea umorului, curajul de a înfrunta greutățile, controlul eficient al resurselor implicare în învățarea socială, încredere în sine și vigilență personală, autorealizare prin eficiență personală.*

6. **Experimentul pedagogic** proiectat și realizat asupra unui eșantion stratificat constituit din profesori școlari, adolescenți-elevi și adolescenți – studenți **a generat concluzii științifice privind problematica autodeterminării axiologice a adolescenților în condițiile de criză a valorilor și a scos în evidență importanța educației prin și pentru valori în vederea formării unui stil existențial.** Pentru necesitățile cercetării **a fost elaborată și aplicată metodologia cercetării** care a permis evaluarea stilului existențial al adolescenților.

7. Pentru etapa de formare a experimentului pedagogic **a fost elaborat și validat experimental Programul strategic de formare a stilului existențial al adolescenților,** fondat teoretic de **Modelul conceptual al stilului existențial al**

adolescenților. Evaluarea comparată a datelor experimentale la etapa de validare a permis **concluzia despre eficiența acțiunilor de elaborare a resurselor curriculare** (note de curs pentru adolescenții-studenți și ghid pentru părinți) și **a acțiunilor de formare la nivel de proces a valorilor stilului existențial al adolescenților**. Pentru evaluarea formativă **au fost elaborate criteriile de evaluare a stilului existențial pentru vectorul psihofiziologic**: (a) orientare sănătoasă a comportamentului psihofiziologic, (b) echilibru emoțional; **pentru vectorul motivațional**: (a) motivație intrinsecă pentru adoptarea unui stil sănătos de viață, (b) puterea de a lua decizii adecvate; (c) interesul pentru autoeducație permanentă și dezvoltare personală și **pentru vectorul social**: (a) orientare comunicativă în mediul social, (b) responsabilitatea îndeplinirii rolurilor sociale; (c) statut social în grup obținut prin afirmare și eficiență; (d) integrare optima și satisfacție personală. **Au fost evidențiate valorile stilului existențial contemporan**, care au facilitat descrierea din perspectivă axiologică a nivelurilor de formare a stilului existențial al adolescenților pentru fiecare dintre vectorii identificați. **Problema științifică soluționată în cercetare** constă în clarificarea structurii și a conținutului științific al stilului existențial contemporan în cadrul Modelului conceptual al SEC și validarea experimentală a Programului strategic de formare a stilului existențial al adolescenților care a asigurat dinamica valorilor experimentale, fapt ce constituie dovada eficacității acțiunilor formative.

RECOMANDĂRI:

Cercetătorilor în domeniu: investigarea pedagogică a valorilor stilului existențial contemporan al adolescenților și valorificarea în elaborarea altor modele ale stilului de viață.

Cadrelor didactice universitare: valorificarea Modelului conceptual al SEC și a Programului strategic de formare a SEC la adolescenți în predarea universitară a disciplinelor pedagogice.

Profesorilor școlari: proiectarea activităților educative de dezvoltare personală din perspectiva valorilor prioritare ale epocii contemporane.

Părinților: evaluarea stilului de viață promovat în familie și societate, supravegherea pertinentă a evoluției sistemului de valori ale adolescenților pentru implicații educative pe termen lung.

Adolescenților: autoeducație pentru cunoașterea și valorizarea stilului existențial contemporan în contextul comunității adolescenților.

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. ADAMS, G., BERZONSKY, M. *Psihologia adolescenței* (manualul blackwell). Iași: Polirom, 2009. 704 p. ISBN 978-973-46-1303-8-1
2. ANDRONACHE, L. *Personalitate, valori, stil de viață și relații socio-educționale la adolescenți*. Strategii formative. Bacău: Ed. Rovimed, 2011. 390 p. ISBN 978-606-583-767-6
3. ANTOCI, D. *Teoria și metodologia formării orientării valorice a adolescenților și tinerilor*. Chișinău: Print-Caro, 2020. 220 p. ISBN 978-9975-56-811-1.
4. BORUNDEL, C. *Tablete de stil de viață*. Iași: 2017. 224 p. ISBN 9786069113400
5. BRICEAG, S. [et al]. *Sănătate psihică și stil de viață*. Bălți: Universitatea de Stat "Alecu Russo" din Bălți, 2013. 247 p. ISBN: 978-9975-4252-5-4.
6. CALLO, T. *Pedagogia practică a atitudinilor*. Chișinău: Litera, 2014. 240 p. ISBN 978-9975-74-340-2.
7. CAPCELEA, V. *Tractat de filosofie*. Bălți: Ed. Pro Universitaria, 2020. 406 p. ISBN: 9786062612283
8. CAZACU, D. *Sănătate psihică și stil de viață*. Note de curs. Bălți: Tipogr. Indigou Color, 2018. 160 p. ISBN 978-9975-3225-6-0.
9. CERBUȘCĂ, P. *Formarea orientărilor valorice la adolescenți*. Tz. de doct. în pedagogie. Chișinău, 1998.
10. COJOCARU - BOROZAN, M. *Teoria culturii emoționale*. Chișinău: Tipografia UPS "Ion Creangă", 2010. 239 p. ISBN 978-9975-46-066-8.
11. COJOCARU-BOROZAN, M., BUSHNAQ, T., ȚURCAN-BALȚAT, L., ȘOVA T., ZAGAIJEVSKI, C., ANDRONE S. *Glosar: român - englez - rus - francez - italian: Pedagogia culturii emoționale*. București: Ed. Moroșan, 2017. 465 p. ISBN 978-606-626-104-3
12. COSTEA, C., POPESCU, C., TAȘNADI, A. *Criza e în noi*. București: ASE, 2010. 500 p. ISBN 978-606-505-383-0.
13. CRISTEA, S. *Studii și cercetări: Științe ale educației. Statutul științelor educației*. [on line] [citată 22.01.2016]. Disponibil: <http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/08-P-38-43.pdf>
14. CUZNEȚOV, L. *Educație prin optim axiologic*. Teorie și practică. Chișinău: Primex-com SRL., 2010. 159 p. ISBN: 978-9975-4073-2-8.
15. GAGIM, I. *Studii de filosofie educației*. Bălți: Ed. USARB, 2017. 160 p. ISBN 978-9975-50-191-0.
16. HADÎRCĂ, M. *Reflecții privind dezvoltarea axiologică a curriculumului școlar*. În: *Univers pedagogic*. 2018, nr. 4 (60), pp. 13-18. ISSN 1811-5470.
17. MARIAN, V. *Stilurile de viață în România. Ce modele comportamentale adoptăm și de ce*. Iași: Lumen, 2010. 231 p. ISBN 978-973-166-238-1.
18. MATEI, R.-S., ENACHE R.-G. *Optimizarea calității vieții copiilor și adolescenților. Studii și cercetări în psihopedagogie specială și asistență socială*. București: Editura Universitară, 2019. 212 p. ISBN: 978-606-28-0909-6
19. *Mod de viață/ stil de viață*. [on line] [citată 12.12.2015] Disponibil: <http://www.romanialibera.ro/societate/utile/mod-de-viata---stil-de-viata-180188>
20. PALADI, Al. *Interconexiuni dintre stilul apreciativ și controlul psihologic la tineri*. Tz. de doct. în psihologie. Chișinău, 2015. 128 p.

21. PALADI, Ox. Conștiința de sine și sistemul de valori ale adolescentului. Chișinău, Tipografia. „Print-Caro”. Institutul de Științe ale Educației, 2013. 223 p. ISBN 978-9975-48-061-1
22. PÂSLARU, VI. *Principiul pozitiv al educației*. Chișinău: CIVITAS, 2003. 320 p. ISBN 9975-912-08-7.
23. PLATON, C. *Psihologia dimensională a personalității. Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2020. 70 p. ISBN 978-9975-152-20-4.
24. REBEDEU, I., ZAMFIR, C. *Calitatea vieții și modul de viață. Schiță a unei prognoze a evoluției lor în următoarele decenii*. În: I. Rebedeu, C. Zamfir (Eds.), *Calitatea vieții și modul de viață*. București: Ed. Politică, 1982. [on line] [citată 21.01.2016]. Disponibil: <http://bibliotecadesociologie.ro/download/zamfir-catalin-1989-stil-de-viata-si-mod-de-viata-reflectii-asupra-stadiului-actual-al-analizei-sociologice-33-54/>
25. RĂDULESCU, E. *Criza valorilor și problema identității culturale*. Tz. de doct. în filosofie. Timișoara, 2016. 217 p.
26. SADOVEI, L., BOROZAN, M. (coord.). *Contribuții pedagogice de transfer inovativ pentru renovarea paradigmei educației contemporane*. Chișinău: „Garomont-Studio”, 2019, 336 p. 2019. ISBN 978-9975-134-86-6.
27. SILISTRARU, N. *Etnopedagogie și educație*. Chișinău: CEP UST, 2019. 407 p. ISBN 978-9975-76-295-3.
28. ȘOVA, T. *Managementul stresului profesional al cadrelor didactice*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2014. 277 p. ISBN 978-9975-46-196-2.
29. ȚURCAN-BALȚAT, L. *Formarea cadrelor didactice prin valorile toleranței*. Ch.: Tip. UPS „I. Creangă”, 2015. 324 p. ISBN 978-9975-46-242-6
30. ZAGAIEVSCI, C. *Dezvoltarea inteligenței emoționale a adolescenților prin comunicare*. Ch.: Tipografia UPS „I. Creangă”, 2013. 208 p. ISBN 978-9975-160-3
31. ZAMFIR, C. *Stil de viață și mod de viață* [online]. [citată 21.01.2017]. Disponibil: <http://bibliotecadesociologie.ro/download/zamfir-catalin-1989-stil-de-viata-si-mod-de-viata-reflectii-asupra-stadiului-actual-al-analizei-sociologice-33-54/>

În limba străină:

32. ADLER, A. The style of life tree. [online] [citată 19.01.2016] Disponibil: <http://www.adlerian.us/tree.htm>
33. ANSBACHER, Heinz L. Life Style: A Historical and Systematic Review. In: Journal of Individual Psychology. Chicago, Ill. Tom 23, Изд. 2, (Nov 1, 1967): 191. [online] [citată 02.04.21]. Disponibil: <https://search.proquest.com/docview/1303453902?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
34. BELL, D. *Historicizing lifestyle*. Hampshire; Burlington: Ashgate, 2006. 178 p. ISBN 978-0-7546-4441-5 [on line] [citată 21.01.2016]. Disponibil: http://www.bibliotecadesociologie.ro/riq/library/shared/biblio_view.php?bibid=4273&tab=opac
35. NONSTEGARD, M. *Life Style Identification and Assessment*. [on line] [citată 11.02.2016]. Disponibil: <http://www.carterandevans.com/portal/index.php/adlerian-theory/172-life-style-identification-and-assessment>

În limba rusă:

36. БОДРОВА, Е. В., НИКИТИНА, С. Б. *Кризис системы образования. Поиск новой парадигмы образования на рубеже xx-xxi веков* [online]. [citat 17.07.20]. Disponibil: <https://www.mosgu.ru/nauchnaya/publications/2009/professor.ru/Bodrova&Nikitina.pdf>
37. ХВЕДЧЕНЯ, Л.В. Кризис образования – кризис человека – кризис цивилизации [online]. 2014. [citat 20.07.20]. Disponibil: <https://elib.bsu.by/bitstream/>
38. ШЕСТИРЕКОВА, Н. Г. Ориентиры нравственного воспитания подростков: аксиологический подход. În: *Мир науки, культуры, образования* [online]. 2020, nr. 1(80), pp. 245-246 [citat 24.07.20]. ISSN 1991-5497. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/orientiry-nravstvennogo-vozpitanija-podrostkov-aksiologicheskij-podhod>
39. ЛЮШЕР, М. Шесть стилей жизни. [online]. [citat 08.12.16]. Disponibil: <http://www.elitarium.ru/shest stilej zhizni/>

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI:

40. BOROZAN, M., **BEȚIVU, A.** *Filosofia educației*: Note de curs. Bălți: SRL „Tipografia din Bălți”, 2021. 159 p. ISBN 978-9975-3251-5-8
41. ȘOVA, T., **BEȚIVU, A.**, TRINCA, L. et al. *Intercultural Education: University Curriculum for future teachers*. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, (Tipogr. „Bons Offices”), 2020. 60 p. ISBN 978-9975-3259-8-1
42. **BEȚIVU, A.** Modelul teoretic al conceptului de stil existențial. În: *Contribuții pedagogice de transfer inovațional pentru renovarea paradigmei educației contemporane*. Chișinău: Ed. „Garomont-Studio”, 2019, pp. 300-342. ISBN 978-9975-134-86-6
43. **BEȚIVU, A.** Blog-ul – tehnologie inovațională în formarea stilului existențial al adolescenților. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2019, nr. 9 (129), pp. 175 - 177. ISSN 1857-2103.
44. **BEȚIVU, A.** Educația formală, nonformală și informală în conturarea stilului existențial al adolescenților. În: *Didactica Pro...* 2019, nr. 6 (118), pp. 11-15. ISSN 1810-6455
45. **BEȚIVU, A.** Implicațiile modelatoare ale mass-mediei în formarea stilului existențial al adolescenților. În: *Artă și educație artistică*. 2016, nr. 2 (28), pp. 32 – 37. ISSN 1857-0445
46. **BEȚIVU, A.** Abordarea transdisciplinară în educație – autenticitate și relevanță. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare: materialele conferinței științifico-practice internaționale, Ediția a III-a, Bălți, 08 mai 2020*. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2020, pp. 398-402. ISBN 978-9975-3422-5-4
47. **BEȚIVU, A.** Postulate ale axiologiei educației ca știință pedagogică. În: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică: materialele COLLOQUIA PROFESSORUM, Ediția a VIII-a, Bălți, 12 octombrie 2018*. Bălți: US „Alec Russo”, 2019, pp. 256-259. ISBN 978-9975-50-235-1
48. **BEȚIVU, A.** Perspective istorice în definirea conceptului de valoare. În: *An. șt. ale doctoranzilor și competitorilor „Probleme actuale ale științelor umaniste”*. Chișinău, 2016, vol. XV, partea I, pp. 66-74. ISBN 978-9975-46-235-8
49. ȘOVA, T., TRINCA, L., **BEȚIVU, A.** et. al. *Educație interculturală: Ghid metodologic și suport de curs pentru viitorii pedagogi*. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, (Tipogr. „Bons Offices”), 2020. 116 p. ISBN 978-9975-3355-6-0
50. **BEȚIVU, A.** *Ce este narcisismul adolescentin și cum poate fi prevenit* [online]. Disponibil: <http://sanoteca.md/pacienti/dezvoltarea-psiho-emo%C8%9Bional%C4%83/ce-este-narcisismul-adolescentin-%C8%99i-cum-poate-fi-prevenit>

51. **BETIVU, A.** Promovarea dialogului intercultural în contextul globalizării. In: *Educația incluzivă: dimensiuni, provocări, soluții*: materialele conferinței științifico-practice, Ediția a V-a, Bălți, 18 octombrie 2019. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2019, pp. 292-297. ISBN 978-9975-3302-8-2
52. COTOS, L., **BETIVU, A.** Profesor inovativ – profesor creativ. In: Bune practici în educația incluzivă: Culeg. de ref. șt. și studii de specialitate prezentate în cadrul Simp. Naț. cu participare Intern., Comănești, mai 2019. Iași : Performantica, 2019, pp. 15-17. ISBN 978-606-685-647-8
53. **BETIVU, A.** Problematika filosofiei educației ca știință interdisciplinară. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*: materialele conferinței științifico-practice internaționale, Ediția II-a, Bălți, 27 aprilie 2018. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2018, pp. 147-155. ISBN 978-9975-3260-0-1
54. **BETIVU, A.** The factors that cause the change of values in contemporaneity. In: *Proceedings of CIFA 2018 „Education for values – continuity and context”*: the fifth international conference on adult education, Iasi, april 25-27, 2018; Chisinau, april 27-28, 2018. Bologna: Editografica. pp. 365-369. ISBN 978-88-87729-48-1.
55. COTOS, L., **BETIVU, A.** Incursiune în evoluția conceptului de management al inovațiilor. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*: materialele conferinței științifico-practice internaționale, Ediția II-a, Bălți, 27 aprilie 2018. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2018, pp. 159-163. ISBN 978-9975-3260-0-1.
56. COJOCARU-BOROZAN, M., **BETIVU, A.** Axiologia emoțiilor din perspectiva rolului strategic al cercetării pedagogice în schimbarea socială. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*: materialele conferinței științifico-practice internaționale, Ediția I-a, Bălți, 27 aprilie 2017. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2017, pp. 229 – 233. ISBN 978-9975-132-97-8.
57. **BETIVU, A.** Accepțiuni în definirea stilului existențial. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*: materialele conferinței științifico-practice internaționale, Ediția I-a, Bălți, 27 aprilie 2017. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2017, pp. 265 – 271. ISBN 978-9975-132-97-8.
58. ȘOVA, T., PANCO, T. **BETIVU, A.** *Ghid de practică pedagogică la specialitatea „Pedagogie în învățământul primar”. Pentru studenții ciclului I, studii superioare de licență.* Bălți: Tipografia din Bălți, 2017. 75 p. ISBN 978-9975-132-94-7.

ADNOTARE

Bețivu Aurelia

„Formarea stilului existențial al adolescenților în contextul crizei valorilor”, teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2021

Structura tezei include: introducerea, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 298 de surse, adnotare (română, engleză, rusă), concepte-cheie în limbile română, rusă, engleză, lista abrevierilor, 164 pagini de text de bază, 37 de tabele, 46 figuri, 19 anexe.

Publicații la tema tezei: 18 lucrări științifice.

Concepte-cheie: adolescenți, stil existențial contemporan (SEC), stil de viață, educație prin și pentru valori, valoare, criză a valorilor, indicatori, descriptori și valori ale stilului existențial.

Domeniul de studiu: Teoria generală a educației. Pedagogia culturii emoționale

Scopul investigației: determinarea fundamentelor teoretice, elaborarea și validarea experimentală a Modelului conceptual al SEC și a Programului strategic de formare a valorilor stilului existențial al adolescenților în condițiile crizei valorilor specifică societății contemporane.

Obiectivele cercetării: stabilirea reperelor teoretice ale existenței umane și a orientărilor științifice în evoluția conceptului de stil existențial; elucidarea preocupărilor axiologice ale adolescenților în contextul crizei valorilor; elaborarea și întemeierea științifică a Modelului conceptual al stilului existențial contemporan; elaborarea și descrierea indicatorilor, descriptorilor și a valorilor stilului existențial în contextul educației axiologice; evaluarea SEC din perspectiva cadrelor didactice și a adolescenților; elaborarea și validarea experimentală a Programului strategic de formare a stilului existențial al adolescenților.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în: determinarea reperelor teoretice privind stilul existențial; elaborarea indicatorilor și a descriptorilor valorilor stilului existențial contemporan din perspectiva calității vieții; elaborarea și întemeierea științifică a Modelului conceptual al SEC; elaborarea noilor cunoștințe științifice privind stilul existențial al adolescenților (definirea conceptului stil existențial contemporan); descrierea valorilor SEC al adolescenților și formularea concluziilor științifice privind formarea stilului existențial al adolescenților.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare vizează: reperele teoretice privind stilul existențial, caracteristicile crizei valorilor, Modelul conceptual al stilului existențial contemporan, noi cunoștințe științifice privind stilul existențial al adolescenților (definiția conceptului SEC), indicatorii și descriptorii stilului existențial din perspectiva calității vieții, valorile stilului existențial al adolescenților, criteriile de evaluare a SEC, instrumentele de evaluare a stilului existențial al adolescenților, Programul strategic de formare a stilului existențial al adolescenților în contextul crizei mondiale a educației asigurând creșterea calității vieții adolescenților, ce au contribuit la dezvoltarea teoriei generale a educației.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de: delimitarea abordărilor teoretice și elucidarea unor modele de existență umană; identificarea orientărilor științifice în evoluția conceptului de stil existențial; descrierea caracteristicilor crizei mondiale a educației; elaborarea noilor cunoștințe științifice privind stilul existențial al adolescenților (Modelul conceptual al SEC, definirea conceptului SEC, formularea indicatorii, descriptorii și valorile stilului existențial contemporan), criteriile de evaluare a stilului existențial al adolescenților.

Valoarea aplicativă a cercetării rezultă din: determinarea metodologiei educației prin și pentru valori din perspectiva problematicei lumii contemporane; elaborarea instrumentelor de evaluare a SEC; evaluarea stilului existențial al adolescenților din perspectiva cadrelor didactice și a adolescenților; elaborarea și validarea Programului strategic de formare a SEC al adolescenților și formularea concluziilor științifice privind praxiologia formării stilului existențial la adolescenți.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin validarea experimentală a Modelului conceptual al stilului existențial contemporan și a Programului strategic de formare a stilului existențial al adolescenților în Liceul Teoretic „Nicolae Casso”, com. Chișcăreni, r-nul Sângerei, Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă” din Bălți și la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

АННОТАЦИЯ

Бециву Аурелия

„Формирование экзистенциального стиля жизни подростков в контексте кризиса ценностей”,

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук,
Кишинёв, 2021

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 298 источников, аннотация на румынском, русском и английском языках, список аббревиатур, 164 страниц, 37 таблиц, 46 фигур, 19 приложений.

Публикации по теме диссертации: 18 научных работ.

Ключевые понятия: подростки, современный экзистенциальный стиль (СЭС), аксиологическое воспитание, ценность, глобальный кризис воспитания, кризис ценностей, показатели, дескрипторы и ценности современного экзистенциального стиля.

Область исследования: Общая теория воспитания, Педагогика эмоциональной культуры.

Целью исследования является: определение теоретических основ, разработка и экспериментальная проверка Концептуальной модели современного экзистенциального стиля подростков и Стратегической программы формирования экзистенциального стиля подростков в условиях кризиса ценностей свойственного современному обществу. **Задачи исследования:** определение теоретических основ человеческого существования и научных тенденций в эволюции термина экзистенциальный стиль; описание аксиологических проблем подростков в условиях кризиса ценностей; разработка и научное обоснование Концептуальной модели СЭС подростков; разработка показателей, дескрипторов и ценностей СЭС в контексте аксиологического воспитания; оценивание уровней сформированности ценностей экзистенциального стиля подростков с точки зрения учителей; разработка и экспериментальная проверка Стратегической программы формирования экзистенциального стиля подростков в условиях современного кризиса ценностей.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в: определении теоретических основ человеческого существования и научных тенденций в эволюции термина экзистенциальный стиль; разработке показателей, дескрипторов и ценностей современного экзистенциального стиля в контексте аксиологического воспитания и качества жизни; разработке и научном обосновании Концептуальной модели СЭС подростков; разработке новых научных знаний касающихся экзистенциального стиля подростков (определение понятия СЭС); описании ценностей экзистенциального стиля подростков и разработке научных выводов касающихся формирования экзистенциального стиля подростков.

Результаты способствующие разрешению научной проблемы исследования: определение теоретических основ СЭС, характеристики кризиса ценностей; в разработке и научном обосновании Концептуальной модели СЭС подростков; разработка новых научных знаний, касающихся СЭС подростков; описание показателей, дескрипторов и ценностей современного экзистенциального стиля в плане качества жизни; определение ценностей экзистенциального стиля подростков, критериев оценивания СЭС, методов оценки экзистенциального стиля подростков, в разработке Стратегической программы формирования СЭС подростков в условиях кризиса ценностей свойственного современному обществу, обеспечивающей повышение качества жизни подростков и развитие общей теории воспитания.

Теоретическая значимость исследования аргументирована: выявлением теоретических основ и описанием моделей и научных тенденций в эволюции термина экзистенциальный стиль; описанием характеристик глобального кризиса воспитания; новыми научными знаниями (Концептуальная модель современного экзистенциального стиля подростков), разработкой показателей, дескрипторов и ценностей современного экзистенциального стиля в контексте аксиологического воспитания; критериями оценивания СЭС подростков.

Прикладное значение исследования: определение методологии аксиологического воспитания в контексте проблем современного мира; разработка методологии оценивания экзистенциального стиля подростков; оценивание экзистенциального стиля подростков с точки зрения учителей; разработка и экспериментальная проверка Стратегической программы формирования СЭС подростков в условиях кризиса ценностей и в разработке практических выводов и рекомендаций относительно формирования экзистенциального стиля подростков.

Внедрение научных результатов исследования производилось посредством медиатизации научных разработок и экспериментирования Концептуальной модели СЭС и Стратегической программы формирования экзистенциального стиля подростков в Теоретическом лицее „Н. Касо”, с. Кишкэрень, р-н Сынжерей, Республиканском Теоретическом лицее „И. Крянгэ” муниципия Бэлць и в Бельцком Государственном Университете „Алеку Руссо”.

ABSTRACT
Bețivu Aurelia

**„Forming the existential style of high school students in a crisis of values”,
doctoral thesis in education sciences, Chișinău, 2021**

The structure of the thesis includes: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 298 sources, annotation (Romanian, English, Russian), key concepts in Romanian, Russian, English, list of abbreviations, basic text 164 pages, 37 tables, 46 figures, 19 Annexes.

Scientific works on the thesis: 18 scientific articles.

Key concepts: adolescents, contemporary existential style (CES), lifestyle, education through values, value, crisis of values, indicators, descriptors and values of the existential style.

Field of study: General theory of education, Pedagogy of Emotional Culture.

The purpose of the investigation: to determine the theoretical foundations, elaboration and experimental validation of the Conceptual Model of the CES and of the Strategic Program in forming values of the adolescents' existential style in the crisis of values specific to the contemporary society.

Research objectives: establishing the theoretical guidelines of human existence and scientific guidelines in the evolution of the concept of existential style; elucidating the axiological concerns of adolescents in the context of a crisis of values; evaluation of the adolescents' existential style from the teachers' and adolescents' perspective, elaboration and experimental validation of the Strategic Program for the formation of the CES of adolescents. elaboration and experimental validation of the Strategic Program in forming the adolescents' existential style.

The novelty and scientific originality of the research consists in: determining the theoretical landmarks regarding the existential style; elaboration of indicators and descriptors of the contemporary existential style values from the perspective of quality life; elaboration and scientific foundation of the Conceptual Model of the CES; developing new scientific knowledge on the adolescents' existential style; values description of the adolescents' existential style and formulation of scientific conclusions on the formation of the adolescents' existential style.

Results that contribute to solving important scientific issues in research aimed at: theoretical guidance on existential style, characteristics of the crisis of values, Conceptual model of contemporary existential style, new scientific knowledge on the adolescents' existential style (SEC concept definition), indicators of existential style from the perspective of quality life, values of adolescents' existential style, SEC evaluation criteria, tools for evaluating the adolescents' existential style, Strategic program for training the adolescents' existential style in the context of the global crisis of education ensuring the increase of the adolescents' quality life who contributed to the development of the general theory of education.

Theoretical significance of the research is supported by: the delimitation of the theoretical approaches and the elucidation of some models of human existence; identifying scientific guidelines in the evolution of the concept of existential style; description of the characteristics of the global education crisis; new scientific knowledge on the adolescents' existential style (Conceptual model of the contemporary existential style, definition of the SEC concept, formulation of indicators, descriptors and values of the contemporary existential style, criteria for evaluating the adolescents' existential style).

Value of the research: determining methodology through education and values from the perspective of contemporary world issues; developing tools to assess the adolescents' existential style; evaluating the adolescents' existential style from the teachers' and adolescents' perspective; elaborating and validating the Strategic Program of adolescents' existential style formation; formulating scientific conclusions on the praxiology of the adolescents' existential style formation.

Implementation of the scientific results was achieved through the experimental validation of the Conceptual Model of the contemporary existential style, of the Strategic Program for training the adolescents' existential style in “Nicolae Casso” Public Institution from village Chișcăreni, Singerei district and “Ion Creangă” Republican Theoretical High School from Bălți, at “Alec Russo” Balti State University.

BEȚIVU Aurelia

**FORMAREA STILULUI EXISTENȚIAL
AL ADOLESCENȚILOR
ÎN CONTEXTUL CRIZEI VALORILOR**

531.01. Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

Aprobat spre tipar 27.04.2021
Hârtie ofset. Tipar ofset
Coli de tipar: 2.0

Formatul hârtiei 60 x 84 1/16
Tiraj: 50 ex.

„Tipografia din Bălți” SRL, str. 31 August, 22
Bălți, MD-3100